

Wiesław OTWINOWSKI

**WYBRANE ZAGROŻENIA
BEZPIECZEŃSTWA
PAŃSTWA I CZŁOWIEKA**

POZNAŃ

2014

Recenzent

prof. zw. dr hab. inż. Marian Kopczewski

Skład komputerowy

Marta Walachowska

Korekta językowa

Autor

Projekt okładki

Monika Brzozowska

Copyright©2014

Wiesław Otwinowski &

ydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa
All rights reserved

ISBN 978-83-61304-81-4

ydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa

ul. Orzeszkowej 1, 60-778 Poznań

tel. 61 851 05 18

e-mail: kierownik.wydawnictwa@wsb.net.pl

www.wsb.net.pl

Druk i oprawa

"ESUS" Agencja Reklamowo-Wydawnicza

ul. Wierzbicice 35, 61-855 Poznań

tel./fax. 61 835 35 36

www.esus.pl

Wydanie pierwsze

Druk ukończono w listopadzie 2014 r.

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	7
Rozdział 1.	ZAGROŻENIA DLA BEZPIECZEŃSTWA..... 15
1.1.	Zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa i człowieka oraz ich podział..... 15
1.2.	Powiadamianie i ostrzeganie o zagrożeniach..... 33
1.2.1.	Postępowanie po ogłoszeniu sygnałów alarmu o klęskach żywiołowych i zagrożeniu środowiska..... 38
1.3.	Podsumowanie..... 42
Rozdział 2.	ZAGROŻENIA W CZASIE POKOJU..... 45
2.1.	Zagrożenia naturalne..... 45
2.1.1.	Powodzie..... 46
2.1.1.1.	Rodzaje powodzi oraz zakres ich występowania..... 57
2.1.1.2.	Aktualny stan zabezpieczenia przeciwpowodziowego w Polsce..... 60
2.1.2.	Huragany..... 66
2.1.3.	Susze..... 83
2.1.3.1.	Okresy występowania suszy..... 85
2.1.3.2.	Zapobieganie zagrożeniom suszy lub ograniczenia ich skutków..... 87
2.1.3.3.	Skala i skutki zagrożenia suszą..... 88
2.1.3.4.	Instytucje monitorujące zagrożenie suszą..... 89
2.1.4.	Trzęsienia ziemi 90
2.1.4.1.	Tsunami..... 92
2.1.4.2.	Kataklizmy z udziałem Tsunami..... 94
2.1.5.	Epidemie..... 96
2.1.5.1.	Zasady postępowania oraz powiadamiania służb w przypadku wystąpienia epidemii..... 103
2.1.5.2.	Zasady postępowania w przypadku zgłoszenia przypadku zachorowania na choroby zakaźne..... 107
2.1.5.3.	Przeciwdziałanie zagrożeniom epidemiologicznym..... 109
2.1.6.	Podsumowanie..... 110
2.2.	Zagrożenia cywilizacyjne..... 113
2.2.1.	Wypadki drogowe..... 113
2.2.2.	Skażenia promieniotwórcze 122

2.2.3.	Skażenia toksycznymi środkami przemysłowymi i niebezpiecznymi substancjami chemicznymi.....	131
2.2.4.	Katastrofy i awarie.....	139
2.2.4.1.	Zagrożenia poważnymi awariami przemysłowymi.....	147
2.2.4.2.	Czynności jakie należy wykonać w wypadku awarii.....	159
2.2.4.3.	Postępowanie w przypadkach awarii.....	161
2.2.5.	Zagrożenie pożarowe.....	161
2.2.6.	Podsumowanie.....	164
2.3.	Zagrożenia synergiczne.....	167
2.3.1.	Efekt cieplarniany.....	167
2.3.2.	Dziura ozonowa.....	172
2.3.3.	Kwaśne deszcze.....	175
2.3.4.	Pustynnienie.....	178
2.3.5.	Zanieczyszczenia powietrza.....	179
2.3.6.	Zanieczyszczenia rzek.....	186
2.3.7.	Morze – śmietnik świata.....	189
2.3.8.	Podsumowanie.....	191
2.4.	Odszkodowania.....	193
Rozdział 3.	TERRORYZM	197
3.1.	Terroryzm największym zagrożeniem ludzkości.....	197
3.1.1.	Zagrożenia terrorystyczne – bioterroryzm.....	208
3.1.2.	Wąglik stosowany w ataku bioterrorystycznym.....	213
3.1.3.	Jad kiełbasiany stosowany w ataku bioterrorystycznym.....	217
3.1.4.	Ospa prawdziwa stosowana w ataku bioterrorystycznym.....	218
3.1.5.	Rola i zadania służb w przypadku bioterroryzmu.....	220
3.1.6.	Postępowanie w przypadku otrzymania przesyłki niewiadomego pochodzenia.....	222
3.1.7.	Cyberterroryzm.....	224
3.1.8.	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wobec zagrożeń terrorystycznych.....	230
3.1.9.	Podsumowanie.....	236
Rozdział 4.	ZAGROŻENIA W CZASIE WOJNY.....	239
4.1.	Zagrożenia dla obronności państwa.....	239
4.2.	Zagrożenie radiologiczne.....	250
4.3.	Zagrożenia niebezpiecznymi środkami chemicznymi (NSCh) i BST.....	251

4.4.	Zagrożenia pożarowe	252
4.5.	Zagrożenie powodziowe	252
4.6.	Podsumowanie	252
Rozdział 5.	PROCEDURY POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH ZAGRO- ŻEŃ	257
5.1.	Zagrożenie powodzią	257
5.2.	Zagrożenie huraganem	258
5.3.	Zagrożenia radiologiczne	258
5.4.	Zagrożenie TŚP	260
5.5.	Zagrożenie pożarem	261
5.6.	Zagrożenie podłożeniem materiału wybuchowego (bomby)	262
5.6.1.	Obowiązki kierownika jednostki organizacyjnej po otrzymaniu informacji o podłożeniu bomby	265
5.6.2.	Obowiązki kierowników komórek organizacyjnych i pracowników po otrzymaniu informacji o podłożeniu bomby.....	266
5.7.	Podsumowanie	267
Rozdział 6.	EWAKUACJA	269
6.1.	Rodzaje ewakuacji	273
6.2.	Ewakuacja ludności	278
6.3.	Ewakuacja zwierząt	281
6.4.	Zasady ewakuacji zwierząt na wypadek szczególnych zagrożeń	283
6.5.	Planowanie ewakuacji	283
6.5.1.	Plan ewakuacji (przyjęcia) ludności na szczeblu wojewódzkim.....	285
6.5.2.	Plan ewakuacji (przyjęcia) ludności na szczeblu powiatu (miasta)...	286
6.5.3.	Plan ewakuacji (przyjęcia) ludności na szczeblu gminy.....	287
6.6.	Zasady ewakuacji ludzi z budynków podczas zagrożeń	288
6.7.	Podsumowanie	290
	ZAKOŃCZENIE	293
	BIBLIOGRAFIA	295

WSTĘP

Jednym z podstawowych zadań państwa, wynikających z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jest zapewnienie swoim obywatelom szeroko rozumianego bezpieczeństwa, jednej z podstawowych potrzeb człowieka (art. 5 Konstytucji RP)¹. Również Polska Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2007 roku jednoznacznie stwierdza, że *Nadrzędnym celem strategicznym Rzeczypospolitej Polskiej jest zapewnienie korzystnych i bezpiecznych warunków realizacji interesów narodowych poprzez eliminację zewnętrznych i wewnętrznych zagrożeń, redukcję ryzyka oraz odpowiednie oszacowanie podejmowanych wyzwań i umiejętne wykorzystywanie pojawiających się szans*². Cel powyższy może być osiągnięty w wyniku stworzenia spójnych przepisów prawnych, doskonalenia działalności i umiejętności wszystkich związanych z bezpieczeństwem państwa podmiotów zarówno państwowych jak i społecznych. Dzisiaj bezpieczeństwo pojmowane jest w szerszym zakresie i nie obejmuje tylko kwestii militarnych, ale również kwestie polityczne, gospodarcze, techniczne, ekologiczne, społeczne oraz humanitarne.

Problematyka bezpieczeństwa państwa i człowieka oraz wszelkich zagrożeń, od dłuższego czasu, szczególnie po ataku terrorystycznym, jaki został dokonany 11 września 2001 roku w Nowym Jorku i Waszyngtonie oraz w wyniku permanentnych zmian klimatycznych, których jesteśmy naoczniymi świadkami niemal każdego dnia, jest obiektem zainteresowań i badań empirycznych środowiska naukowego i politycznego nie tylko w Polsce ale i na świecie. Bezpieczeństwo jest bardzo mocno związane zarówno z życiem jak i rozwojem człowieka oraz dziejami państw.

Wraz z rozwojem postępu cywilizacyjnego i nowych technologii, wzrasta poziom i zasięg zagrożeń naturalnych i cywilizacyjnych wywołanych funkcjonowaniem sił naturalnych i działalnością człowieka, przyczyniających się do różnego rodzaju katastrof i awarii technicznych, które zakłócają poczucie bezpieczeństwa. Zagrożenia te mogą występować zarówno w czasie pokoju (kryzysu) i wojny.

¹ Dz. U. z 1997, Nr 78, poz.483

² *Strategia bezpieczeństwa narodowego RP*, Warszawa 2007

Człowiek, od najdawniejszych czasów, zмага się z różnymi zagrożeniami. Na początku były to niebezpieczeństwa naturalne ze strony dzikich zwierząt, wybuchy wulkanów, gwałtowne burze, wyładowania atmosferyczne, pożary, nadmierne opady deszczu i śniegu, wylewy rzek, powodzie, silne mrozy, zawały (skalne i powalone drzewa) itp. W miarę rozwoju ludzkości, coraz częściej zagrożeniem dla ich mienia i środowiska naturalnego stawały się wojny (konflikty zbrojne). Zwłaszcza, że z upływem czasu rosła ich siła niszczycielska. Wpłynął na to szybki postęp nauki i techniki. Szczególnie w sposób drastyczny udowodniły to pierwsza i druga wojna światowa, a później większe konflikty lokalne (koreański, wietnamski i inne).

Bezpieczeństwo w życiu każdego człowieka, bez względu na wygląd, kolor skóry, charakter, wykształcenie, stan posiadania czy przekonania polityczne, jest bardzo ważne, gdyż każdy chce żyć bez zagrożeń, chce realizować swoje plany życiowe, rozwijać się intelektualnie. Ludzkość nie chce żyć w ciągłym strachu, jak to było za czasów zimnej wojny, gdzie w każdej chwili groziła światu zagłada w wyniku ataku atomowego jednej ze stron przeciwstawnych sobie obozów³.

Po rozpadzie układu bipolarnego nastąpiło zdecydowane zmniejszenie zagrożenia militarnego na dużą skalę, w tym atomowego. Eksperci twierdzą, że obecnie niewiele nam zagraża, ale narastające tu i ówdzie nastroje szowinistyczne i fanatyzm religijny nie wykluczają takiego niebezpieczeństwa w odległej perspektywie. Należy zdawać sobie sprawę, jakie niebezpieczeństwo zagraża ludziom ze strony zgromadzonych przez człowieka głowic nuklearnych w różnych krajach. Według danych Sztokholmskiego Międzynarodowego Instytutu Badań nad Pokojem (SIPRI), strategiczny arsenał nuklearny USA wynosi 7256 głowic z tego 2150 jest w gotowości operacyjnej, Rosji 8500 głowic, z tego 1,8 tys. z nich utrzymywana jest w gotowości operacyjnej, Wielkiej Brytanii 225 głowic, w tym 160 w stanie gotowości operacyjnej, Francji 300 głowic, Chin 250 głowic. Arsenał nuklearny Pakistanu, Indii i Izraela wynosi po 100 głowic jądrowych, natomiast Korea Północna, według ekspertów, dysponuje kilkoma bombami

³ W okresie konfrontacji między NATO a Układem Warszawskim był opracowany plan stworzenia na naszym terytorium buforu jądrowego wzdłuż Odry i Wisły w postaci zaporowych stref zniszczeń i skażeń promieniotwórczych. W wypadku konfliktu atomowego oznaczało to fizyczną i biologiczną zagładę Polski.

atomowymi⁴. Moc tych ładunków wielokrotnie przewyższa siłę potrzebną do unicestwienia gatunku ludzkiego, zwierząt, a także środowiska. Dużą niewiadomą, po rozpadzie byłego Związku Radzieckiego, są do dzisiaj zaginione walizeczki z kodami do uruchamiania głowic jądrowych. Nie wiemy w czyich rękach mogą się one znajdować, a co za tym idzie, w każdej chwili grozi nam poważne zagrożenie z niewiadomego miejsca. Oby one nie znalazły się w posiadaniu grup terrorystycznych, bo możemy sobie wyobrazić, czym to może się skończyć. Według wypowiedzi Shannona Kile z SIPRI, broń nuklearna nadal jest wyznacznikiem międzynarodowego statusu i siły.

Polska jest narażona na różne zagrożenia, które wynikają między innymi z jej położenia geograficznego, potencjału ekonomicznego i militarnego, aktywności międzynarodowej oraz przynależności do struktur NATO.

Obecny współczesny świat musi stawić czoło nowemu wyzwaniu, jakim jest terroryzm, tzw. dżuma XX i XXI wieku. Dzisiaj, oprócz terroryzmu, zagrażają człowiekowi i państwu nie wojny na szeroką skalę, lecz cywilizacja, a pośrednio natura i negatywna działalność człowieka, czego wynikiem są zagrożenia nadzwyczajne. Zagrożenia pozamilitarne stały się groźniejsze od wojennych. Do zagrożeń pozamilitarnych zaliczamy klęski żywiołowe, które są wywołane działaniami sił natury jak powodzie, pożary, wichury, huragany, susze itp. Ze względu na zmiany klimatyczne na świecie, z roku na rok ich liczba stale wzrasta. Również choroby cywilizacyjne stanowią istotne zagrożenie dla człowieka, jego życia i zdrowia.

Podstawą przedstawionej monografii są wyniki badań naukowych, a także studia i analiza materiałów źródłowych.

Przedmiotem badań podjętych w opracowaniu są **wybrane zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa i człowieka, wynikające z jego otoczenia**. Autor podjął próbę przedstawienia niektórych zagrożeń czasu pokoju i wojny.

W procesie badań naukowych, istotnym etapem jest ustalenie celu badań. Za cel poznania naukowego uważa się przeważnie efekt, do którego

⁴ SIPRI, FAS, The Guardian

proceedzi działalność badacza. „Cel badań, czyli określenie tego, do czego zmierza badacz w swoim działaniu”⁵.

Zgodnie z podziałem celów, możemy wyróżnić cele zewnętrzne i wewnętrzne. Cele zewnętrzne wynikają z funkcji, jakie pełni nauka w społeczeństwie, w życiu ludzi, gdy jest stosowana do realizacji pewnych zadań teoretycznych lub praktycznych. Cele wewnętrzne to cele, jakie badacz stawia sobie bezpośrednio w swojej pracy badawczej, cele czysto poznawcze.

W kontekście rozważań, głównym celem pracy jest: **w oparciu o analizę aktualnych i hipotetycznych zagrożeń określenie czynników, które mają wpływ na powstawanie zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa i człowieka oraz przedstawienie skutków zagrożeń dla życia i zdrowia człowieka oraz środowiska, w którym żyje człowiek, a także wypracowanie przedsięwzięć pozwalających na uprzedzenie i likwidację zaistniałych lub hipotetycznych zagrożeń.**

Niezbędnym warunkiem rozpoczęcia procesu badań naukowych jest sformułowanie i sprecyzowanie problemu badawczego, którego następstwem będzie przyjęcie określonego tematu i wytyczenie celów. Znaczenie słowa „problem”, pochodzące z języka greckiego (*problem*) i oznaczające m.in. „przeszkodę” lub „trudności” koncentruje się wokół określonej kwestii. Nie każde jednak pytanie, jakie sobie stawiamy, może być problemem badawczym. S. Nowak uważa, że *problem badawczy to tyle, co pewne pytanie lub zespół pytań, na które odpowiedzi ma dostarczyć badanie*⁶. Natomiast J. Pieter widzi problem badawczy jako *swoiste pytanie, określające jakość i rozmiar pewnej niewiedzy (pewnego braku w dotychczasowej wiedzy) oraz cel i granicę pracy naukowej*⁷.

Cel badań, a także baza faktów zebranych w toku analizy literatury i materiałów źródłowych, stanowią zasadniczą przesłankę głównego problemu badawczego, który sformułowano w postaci następującego pytania:

Z jakimi zagrożeniami, dla bezpieczeństwa państwa oraz człowieka, mamy do czynienia, co wywołuje te zagrożenia i jakie są ich skutki oraz

⁵ W. Zaczyński: *Praca badawcza nauczyciela*, WSiP, Warszawa 1981, s. 47

⁶ S. Nowak,; *Metodologia badań socjologicznych. Zagadnienia ogólne*, Warszawa 1970, s. 214

⁷ J. Pieter: *Ogólna metodologia pracy naukowej*, Wrocław-Warszawa 1967, s. 67

jaki one mają wpływ na bezpieczeństwo państwa, człowieka oraz na środowisko?

Rozwiązanie tak sformułowanego głównego problemu badawczego wymaga poszukiwania odpowiedzi na szereg dodatkowych pytań, które w swej istocie stanowią następujące szczegółowe problemy badawcze:

- *W jakim stopniu rozwój przemysłu i postęp techniczny wpływają na powstanie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i człowieka?*
- *Jakie są przyczyny powstawania zagrożeń?*
- *W jakim stopniu człowiek przyczynia się do powstania zagrożeń okresu pokoju, kryzysu i wojny?*
- *Czy człowiek jest w stanie powstrzymać zagrożenia, z jakimi ma do czynienia na co dzień?*
- *Jakie są skutki zagrożeń okresu pokoju i wojny?*
- *Jakie potencjalne szkody niosą ze sobą zagrożenia?*
- *Jakie należy podjąć działania dla przeciwdziałania realnym i hipotetycznym zagrożeniom, które zapewniłyby stabilny rozwój państwa i człowieka?*

Efektywne przeprowadzenie badań naukowych wymaga, oprócz sprecyzowania problemów badawczych, także wysunięcia hipotezy roboczej. Słowo „hipoteza” wywodzi się z języka greckiego (*hypothesis*) i oznacza dosłownie „podkład” lub „przypuszczenie”. W pracach naukowych najczęściej wykorzystywane jest to drugie znaczenie.

Hipoteza robocza stanowi stwierdzenie, co do którego istnieje pewne prawdopodobieństwo, że jest właściwym rozwiązaniem sformułowanych uprzednio problemów badawczych, a więc zawsze występuje jako założenie badań, nigdy zaś ich rezultat lub płynący z nich wniosek.

Autor podjął próbę badań empirycznych, mających na celu dostarczenie niezbędnej wiedzy o zagrożeniach bezpieczeństwa państwa i obywatela. Podstawą przedstawionych w niniejszym opracowaniu faktów są wyniki badań naukowych, a także studiów i analiz materiałów źródłowych oraz literatury przedmiotu.

Biorąc za podstawę cel i problemy badawcze oraz przeprowadzoną analizę literatury przedmiotu oraz poczynione obserwacje procesów zagrożeń, sformułowano hipotezę roboczą: **Rozwój przemysłu i postęp naukowo-**

techniczny, zmiana warunków społecznych, klimatycznych oraz systematyczna ingerencja człowieka w przyrodę, przyczyniają się do wzrostu zagrożeń bezpieczeństwa państwa i obywatela, a także do degradacji środowiska naturalnego. Zagrożenia zmieniającego się środowiska naturalnego wymagają zastosowania nadzwyczajnych środków dla przeciwdziałania realnym i hipotetycznym zagrożeniom, które zapewniłyby stabilny rozwój państwa i człowieka.

*Proces badawczy, jak każdy proces poznawczy, jest ...świadomą celową i zamierzoną czynnością poznanego podmiotu. Wszelka zaś działalność, która ma prowadzić do określonego celu, powinna być sterowana metodycznie za pomocą określonych reguł i wskazań determinujących i kontrolujących postępowanie człowieka*⁸. Szukając odpowiedzi na postawione pytania, każdy badacz zmuszony jest odnieść się do określonych sposobów i metod działania⁹.

Duża liczba i różnorodność czynników, które mają wpływ na zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa i człowieka spowodowały, że w badaniach wykorzystano **metody badawcze teoretyczne** oraz **empiryczne**.

W celu weryfikacji sprecyzowanej hipotezy roboczej oraz rozwiązania problemów wynikających z celów badawczych, po przestudiowaniu literatury metodologicznej, autor posłużył się następującymi metodami badawczymi:

- podejściem systemowym;
- indukcją;
- analizą i syntezą;
- obserwacją naukową;
- metodami statystycznymi (elementami statystyki opisowej: tabelami, opisem liczbowym, wykresami).

Opracowując materiał, autor wykorzystał dostępną literaturę przedmiotu, badania własne, badania przeprowadzone przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Główny Urząd Statystyczny, Główny Inspektorat

⁸ J. Sztumski: *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 12995, s. 60

⁹ Przez metodę badawczą rozumiemy... zespół teoretycznie uzasadnionych zabiegów koncepcyjnych i instrumentalnych, obejmujących najogólniej całość postępowania badacza, zmierzające go do rozwiązywania określonego problemu naukowego. M. Łobucki: *Metody badań pedagogicznych*, Warszawa 1978, s. 115

Ochrony Środowiska, Komendę Główną Policji oraz badania dokumentów w jednostkach administracji samorządowej oraz akty prawne.

Kolejnym krokiem procedury badawczej jest wybór technik badawczych, które pełnią służebną rolę wobec metod badawczych. Technika, jaką zastosowano w badaniach, jest **analiza dokumentów**.

Po określeniu metod i technik badawczych, przystąpiono do wyboru i opracowania narzędzi badawczych. Zastosowane w badaniach narzędzia badawcze umożliwiły zdobyć autorowi obszerną wiedzę z zakresu omawianego problemu.

Problematykę zagrożeń bezpieczeństwa państwa i człowieka omówiono w sześciu rozdziałach.

W rozdziale pierwszym przedstawiono zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa oraz ich podział. Omówiono powiadamianie i ostrzeganie o zbliżających się zagrożeniach, a także postępowanie po ogłoszeniu sygnałów alarmowych.

W rozdziale drugim omówiono zagrożenia okresu pokoju, w tym zagrożenia naturalne, cywilizacyjne, synergiczne oraz przedstawiono, jakie koszty ponosi skarb państwa i obywatele w wyniku zagrożeń naturalnych.

Trzeci rozdział przedstawia największe zagrożenia współczesnego świata, jakimi są: terroryzm, bioterroryzm oraz cyberterroryzm. Przedstawiono rolę i zadania służb odpowiedzialnych za utrzymanie bezpieczeństwa w czasie ataku bioterrorystycznego (Policja, Straż Pożarna).

Czwarty rozdział poświęcony jest niektórym zagrożeniom okresu wojny (zagrożenia dla obronności państwa, radiologiczne, zagrożenia spowodowane niebezpiecznymi środkami chemicznymi, zagrożenia pożarowe i powodziowe).

Piąty rozdział przedstawia procedury postępowania w sytuacji niektórych zagrożeń, takich jak powodzie, silne wiatry, pożary, zagrożenia radiologiczne oraz podłożenia materiału wybuchowego, bomby.

W szóstym rozdziale omówiona jest ewakuacja ludzi i zwierząt w czasie zagrożeń celem zminimalizowania stopnia zagrożenia, strat ludzkich i materialnych. Również przedstawia się planowanie ewakuacji, by zrealizować ją sprawnie i właściwie.

W okresie przygotowania monografii autor uczestniczył w wielu konferencjach ogólnopolskich i międzynarodowych, co umożliwiło mu nawiązanie kontaktu z badaczami problematyki bezpieczeństwa i zagrożeń z ośrodków naukowych w Polsce, poznał ich opinię na niniejszy temat.

Uważam, że przedstawiona problematyka zagrożeń bezpieczeństwa państwa i człowieka bardziej przybliży czytelnikom tematykę zagrożeń, z jakimi może spotkać się każdy z nas w czasie pokoju (kryzysu) i wojny oraz wyjaśni, jakie skutki niosą ze sobą zagrożenia okresu pokoju (kryzysu) i wojny, a także powinna pomóc w analizie zagrożeń dnia dzisiejszego.

ROZDZIAŁ 1

ZAGROŻENIA DLA BEZPIECZEŃSTWA

Zagrożenia dla bezpieczeństwa, zarówno państwa jak i człowieka w czasie pokoju, są realne i zawsze musimy się z nimi liczyć. Nie ma takiego miejsca na kuli ziemskiej, które byłoby wolne od zagrożeń. W życiu codziennym mamy do czynienia z różnymi zagrożeniami, z którymi stajemy twarzą w twarz. We współczesnym, realnym świecie mamy do czynienia z dużą ilością zagrożeń i ich klasyfikacją. Poziom bezpieczeństwa determinowany jest przez występujące zagrożenia w danym układzie, miejscu. Brak podporządkowania się przyrodzie, nieprzestrzeganie zasad i praw przyrody prowadzi często do poważnych zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi oraz dla środowiska. Rozwój cywilizacyjny ludzkości ma dwie strony medalu. Z jednej przyczynia się do postępu technicznego, lepszej jakości życia, a z drugiej strony stwarza szereg zagrożeń dla życia, zdrowia oraz środowiska.

Państwo, chroniąc swoich obywateli przed potencjalnymi i realnymi zagrożeniami, tworzy systemy ochronne, które związane są z zapobieganiem niebezpiecznym zdarzeniom, wczesnym ich wykrywaniem, ostrzeganiem, alarmowaniem, izolowaniem rejonów zagrożonych, ewakuacją ludzi, zwierząt i mienia, podejmowaniem działań ratowniczych. Zapobieganie zagrożeniom wymaga ciągłej analizy środowiska naturalnego oraz podejmowania właściwych i szybkich działań człowieka. Na sytuacje ekstremalne, z którymi człowiek ma do czynienia coraz częściej, trzeba być zawsze przygotowanym.

1.1. Zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa i człowieka oraz ich podział

Wraz z powstaniem państwa zrodziło się w sposób ewolucyjny pojęcie bezpieczeństwa, które ma dzisiaj tak dużą cenę ze względu na ciągłe zagrożenia dnia codziennego. Już starożytni Rzymianie rozumieli bezpieczeństwo jako wolność od szkód i trosk. Historia uczy, że żadnemu z państw i narodów nie jest ponadczasowo zagwarantowane absolutne bezpieczeństwo. Każde państwo o swoje bezpieczeństwo musi zadbać

samo, bo jeżeli my sami sobie nie zapewnimy bezpieczeństwa, to na pewno nikt inny nam go nie zagwarantuje.

Dzisiaj bezpieczeństwo jest nie tylko dla człowieka, społeczności, ale dla państw i systemów międzynarodowych wartością najwyższą, kluczową potrzebą. Również w hierarchii potrzeb według Masłowa bezpieczeństwo zajmuje jedno z najważniejszych miejsc zaraz po zaspokojeniu potrzeb fizjologicznych. Oznacza to, że człowiek najpierw dąży w swoim życiu do zapewnienia bezpieczeństwa sobie, bliskim, społeczności, państwu, a dopiero potem ma na względzie inne cele życiowe, do których chciałby dążyć. Krótko mówiąc, bezpieczeństwo jest bardzo ważne w egzystencji każdego człowieka, zbiorowości, instytucji i państwa. Obowiązkiem wszystkich organów administracji publicznej jest zapewnienie ochrony przed skutkami niebezpiecznej działalności człowieka, katastrofami, zagrożeniami przemysłowymi, klęskami żywiołowymi czy skutkami działań zbrojnych. Natomiast naturalnym obowiązkiem obywateli jest niesienie pomocy w realizacji tych zadań. Treść zagrożeń podpowiada sposoby, jakimi można im przeciwdziałać.

Ludzie potrzebują, w wielu segmentach życia, bezpieczeństwa i wręcz oczekują jego zapewnienia ze strony różnych instytucji i sił społecznych, a szczególnie państwa, które przyjęło na siebie obowiązek zapewnienia tego bezpieczeństwa swoim obywatelom. W tej sytuacji zachodzi konieczność interdyscyplinarnego spojrzenia na problem bezpieczeństwa od strony najważniejszych jego aspektów, jak bezpieczeństwa narodowego oraz międzynarodowego, bezpieczeństwa militarnego, obrony cywilnej, bezpieczeństwa ekonomicznego, ekologicznego oraz psychospołecznego, politycznego i kulturowego.

W obecnych czasach nie wszyscy czujemy się bezpiecznie. O tym niech zaświadczy przełom XX i XXI wieku, który przyniósł ludzkości wiele zagrożeń, niebezpieczeństw i tragedii ludzkich. Zamachy terrorystyczne na Stany Zjednoczone Ameryki Północnej (w Nowym Jorku i Waszyngtonie) 11 września 2001 r. dały i ciągle dają dużo do myślenia całej ludzkości, co z tą „dumą” XXI wieku robić? Jak się jej przeciwstawić? Doświadczenia narodowe poszczególnych krajów, w tym szczególnie Polski, jak i całej ludzkości wskazują, że pewnych niebezpieczeństw można uniknąć, a innym skutecznie przeciwdziałać. To wszystko zależy wyłącznie od nas samych.

Obecnie trzeba uważnie obserwować rzeczywistość i obiektywnie oceniać zaistniałe fakty i wyciągać z nich natychmiast właściwe wnioski.

W obecnych czasach, które nie są wolne od niepokoju, konfliktów zbrojnych oraz zagrożeń ekologicznych, poczucie bezpieczeństwa staje się dla człowieka, a tym samym dla całych narodów, wartością najważniejszą i cenną. Nasilające się we wszystkich rejonach świata akty terrorystyczne stały się globalnym zagrożeniem i wydaje się, że żadne państwo nie może się czuć dzisiaj pewnie, bezpiecznie.

Zapewnienie bezpieczeństwa swoim obywatelom jest jednym z podstawowych obowiązków państwa. Ma na celu zapobieganie wszelkim zagrożeniom oraz przygotowanie społeczeństwa, gospodarki narodowej, terytorium kraju, układu militarnego i pozamilitarnego do działania w warunkach zagrożeń. Właśnie Konstytucja RP nakłada obowiązki wypełniania, przez wszystkie organy państwowe i samorządowe oraz wszystkie instytucje i organizacje, w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Wyzwaniem dla współczesnych pokoleń jest przewidywanie, unikanie i minimalizowanie wszelkich zagrożeń. Krótko mówiąc, należy odpowiednio zabezpieczyć się przed katastrofalnymi zagrożeniami przemysłowymi, klęskami żywiołowymi, a także przed skutkami działań zbrojnych.

Człowiek, od samego początku swojego istnienia, zmagał się z żywiołami, które go często nawiedzały w codziennym życiu. Ciągłe starał się podporządkować przyrodę swoim potrzebom. Na początku były to mniej skomplikowane zagrożenia, jednak z upływem czasu, wraz z rozwojem cywilizacyjnym, rewolucją naukowo-techniczną doszły inne zagrożenia, o których człowiek nie słyszał i nie widział ich na własne oczy. Dzisiaj człowieka spotykają różne sytuacje, które stwarzają poważne zagrożenie dla życia i środowiska, w którym żyje. Na pojedynczego człowieka, od najdawniejszych czasów, czyhają różne zagrożenia, z którymi na co dzień spotyka się on, jego rodzina, społeczność lokalna, państwo oraz świat. Zagrożenia zawsze były, są i prawdopodobnie będą nieodłącznym elementem ludzkiej egzystencji. Zmienia się tylko ich rodzaj, przyczyny powstania oraz skutki. Skutki tych zagrożeń można przyrównać do zniszczeń spowodowanych działaniami wojennymi, gdyż niosą za sobą duże ilości ofiar ludzkich i poważne spustoszenie środowiska naturalnego. Wymagają one ze strony człowieka szczególnej uwagi.

Współczesność daje nam nie tylko wynalazki usprawniające nasze życie, wyręczające nas w różnego rodzaju czynnościach, ale także szereg zagrożeń indywidualnych i zbiorowych. Narażeni jesteśmy na choroby cywilizacyjne, nowe, nieznane i te znane, ale wciąż mutujące w sposób naturalny lub hodowlany. Według naukowców, choroby cywilizacyjne to: *schorzenia związane z ujemnymi skutkami życia w warunkach wysokiej cywilizacji, takimi jak: sytuacje stresowe i ustawiczne napięcia nerwowe, a mała ruchliwość mięśniowa, oddziaływanie skażeń środowiska (dymy, gazy, różne związki chemiczne, promieniowanie jonizujące) i hałasu, nieracjonalne odżywianie się. Są to głównie nadciśnienie tętnicze, choroba wieńcowa i wrzodowa, schorzenia alergiczne, otyłość, zaburzenia psychiczne*¹⁰.

Zagrożenie jest antonimem bezpieczeństwa, które w słowniku języka polskiego określane jest jako *stan niezagrożenia, spokoju, pewności*¹¹. O ile jednak bezpieczeństwo określa pewien stan, o tyle zagrożenie, w podstawowym rozumieniu tego słowa, kojarzy się bardziej ze zjawiskiem naruszającym ten stan¹² naszego mózgu, który zawsze podsuwa nam przefiltrowany obraz rzeczywistości¹³.

Pojęcia „zagrożenie” jak i „bezpieczeństwo” pozostają ze sobą w ścisłym związku i nie należy rozpatrywać ich oddzielnie. Bezpieczeństwo jest naturalną potrzebą człowieka i poszczególnych grup społecznych. Jego brak wywołuje niepokój, strach i poczucie zagrożenia.

Pod pojęciem „zagrożenie” rozumiemy splot zdarzeń wywołanych celowo lub losowo, które wywierają negatywny wpływ na funkcjonowanie politycznych i gospodarczych struktur państwa, na warunki bytowania ludności oraz stan środowiska naturalnego.

Zagrożenia, według naukowców, są pojmowane na wiele sposobów i brzmią one różnie, nie ma jednolitej definicji, każdy badacz ma swoją indywidualną definicję, ale jak zauważamy, mają one wspólne znaczenie.

Według autora, *zagrożenie to stan poczucia niepewności i obaw, przed którym stoi człowiek jako jednostka, społeczność lokalna, naród, państwo,*

¹⁰ *Encyklopedia popularna PWN*, Warszawa 1982, s. 142

¹¹ *Słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1978, s. 147

¹² J. Prońko: *System kierowania reagowaniem kryzysowym w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożień dla ludzi i środowiska*, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 2001

¹³ A. Wróbel: *Mózg czyli świat subiektywny*, „Wiedza i życie” nr 3, 1998

które jest wywołane pewnym zdarzeniem, na które nie mieliśmy wpływu, lub mieliśmy wpływ bezpośredni albo pośredni. Zagrożenie może zakłócić normalny rytm życia i wprowadzić chaos do otoczenia. Niepodjęcie w odpowiednim czasie kroków zaradczych może sprawić, że zagrożenie może przeistoczyć się w sytuację kryzysową.

Profesor Zięba definiuje zagrożenie jako *stan psychiki lub świadomości wywołany postrzeganiem zjawisk, które oceniane są jako niekorzystne lub niebezpieczne. Zagrożenia to czynniki powodujące stan niepewności i obaw. Są to rzeczywiste działania innych uczestników życia społecznego, niekorzystne i niebezpieczne dla żywotnych interesów i podstawowych wartości danego podmiotu (jednostkowego lub zbiorowego)*¹⁴.

Natomiast S. Korycki definiuje zagrożenie w sposób następujący: *zagrożenie to z jednej strony stan psychiczny lub stan świadomości wywołany postrzeganiem zjawisk, które subiektywnie ocenia się jako niekorzystne lub niebezpieczne, a z drugiej strony czynniki obiektywne powodujące stan niepewności i obaw*¹⁵.

S. Korycki, w opracowaniu *System bezpieczeństwa Polski*, dostrzega pewien dualizm w rozumieniu pojęcia *zagrożenie*, które z jednej strony jest odczuciem czysto subiektywnym, wynikającym z oceny występujących zjawisk, z drugiej zaś – obiektywnym czynnikiem powodującym stan niepewności i obaw¹⁶.

Na co dzień wszyscy żyjemy i obracamy się w określonym środowisku społecznym i politycznym, w którym mamy do czynienia z różnymi ekstremalnymi sytuacjami, w związku z tym jesteśmy narażeni na różnego rodzaju zagrożenia, które możemy podzielić ze względu na okresy występowania i stany nadzwyczajne:

- a) Zagrożenia okresu pokoju;
- b) Zagrożenia okresu kryzysu;
- c) Zagrożenia okresu wojny.

¹⁴ F. Zięba: *Kategorie bezpieczeństwa w nauce i w stosunkach międzynarodowych: Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, pod red. D.B. Bobrow, E. Halizak, R. Zięba, Warszawa 1997, s. 4

¹⁵ S. Korycki: *System bezpieczeństwa Polski*, Warszawa 2000, s. 54

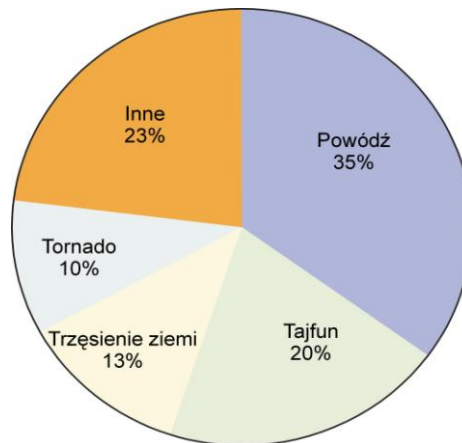
¹⁶ *Ibidem*, s. 54

Zagrożenia okresu pokoju spowodowane są przeważnie przez siły natury, działalność człowieka, jego ingerencję w przyrodę, a także przez złośliwość rzeczy martwych, zagrożenia nadzwyczajne, np. wielkie katastrofy przemysłowe, awarie oraz zagrożenia społeczne. Natomiast zagrożenia okresu wojny są wynikiem świadomej działalności jednego człowieka przeciwko drugiemu. Wiele zagrożeń można przewidzieć wcześniej i im zapobiec bądź je zminimalizować, ale mamy do czynienia z zagrożeniami na, które nie mamy wpływu.

Do zagrożeń związanych z siłami natury zaliczamy:

- powódzie;
- trzęsienia ziemi na lądzie i na morzu (w tym dna morskiego);
- silne wiatry i huragany, tornada (trąby powietrzne);
- silne ulewy lub opady gradu;
- silne mrozy;
- susze;
- intensywne opady śniegu lub zamiecie śnieżne;
- epidemie;
- wyładowania atmosferyczne.

Procentowy udział zagrożeń związanych z siłami natury prezentuje rysunek nr 1.

Rys. 1. Procentowy udział zdarzeń – zagrożenia naturalne.

Źródło: R. Grocki: *Vademecum zagrożeń*. Warszawa 2003, s. 12.

Z kolei do zagrożeń związanych z działalnością człowieka zaliczamy:

- awarie elektrowni jądrowych;
- awarie urządzeń hydrotechnicznych;
- uboczne skutki funkcjonowania przemysłu chemicznego, metalurgicznego i wydobywczego;
- katastrofy komunikacyjne, górnicze i budowlane;
- pożary;
- terroryzm.

We współczesnym świecie, tak jak mamy do czynienia z dużą ilością różnego rodzaju definicji zagrożeń, tak samo mamy do czynienia z dużą ilością zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa i obywatela. Zagrożenia możemy podzielić ze względu na kryterium rodzaju, bezpieczeństwa narodowego, w odniesieniu do bezpieczeństwa państwa oraz źródła ich pochodzenia.

Pod względem kryterium rodzaju, zagrożenia dzielimy na:

- militarne (wojny, konflikty lokalne, waśnie etniczne i religijne, spory graniczne);
- niemilitarne (antropogeniczne, naturalne, społeczne, cywilizacyjne).

W kontekście bezpieczeństwa narodowego i metodologii powstawania, zagrożenia możemy podzielić na:

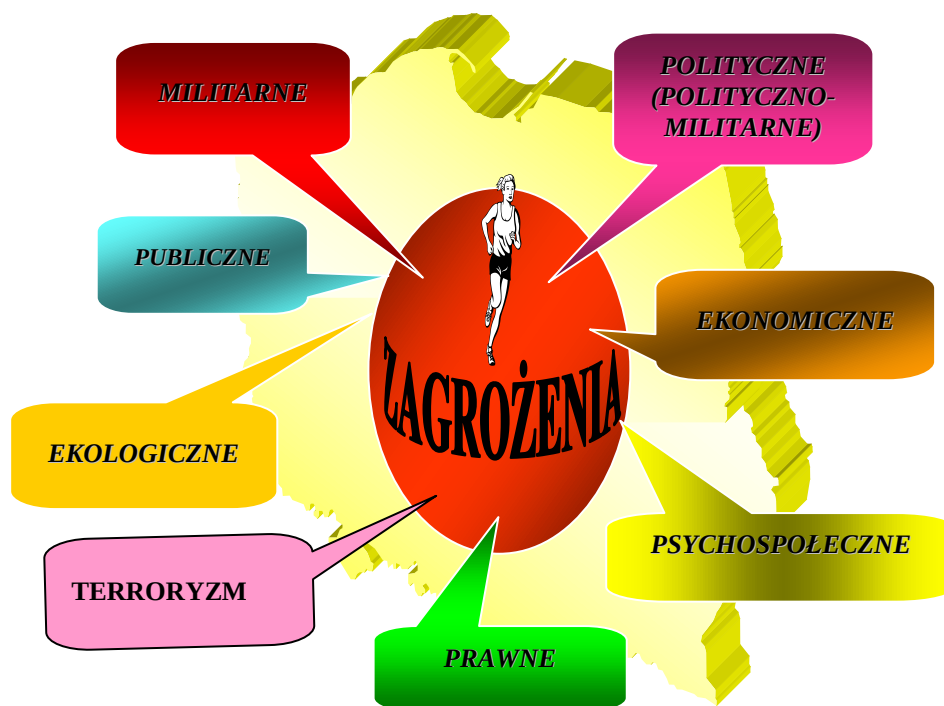
- militarne;
- polityczne, (polityczno-militarne);
- ekonomiczne;
- prawne;
- psychospołeczne;
- publiczne;
- kulturowe;
- ekologiczne;
- terroryzm (rys. 3).

Zagrożenia mogą mieć różną skalę i zasięg przestrzennego występowania, w związku z tym wyróżniamy:

- zagrożenia lokalne, które obejmują obszar gminy bądź powiatu (stanowią około 90% wszystkich zagrożeń);

- zagrożenia regionalne, które obejmują obszar wykraczający poza granice powiatu, wymagają wsparcia władz wojewódzkich;
- zagrożenia terytorialne, które wykraczają poza obszar województwa;
- zagrożenia międzynarodowe, które wykraczają poza granice kraju.
- zagrożenia globalne, które obejmują swoim zasięgiem cały glob.

W ich przezwyciężeniu niezbędna jest współpraca między wszystkimi państwami i narodami, a szczególnie krajami wysokorozwiniętymi.

Rys. 2. Rodzaje zagrożeń.

Źródło: Opracowanie własne – slajd z wykładu

W odniesieniu do obszaru państwa, zagrożenia dzielimy na wewnętrzne i zewnętrzne. Zagrożenia wewnętrzne mają charakter pozamilitarny. Do wewnętrznych zagrożeń zaliczamy samobójstwa, skłonność do auto-agresji, uzależnienia, choroby i zaburzenia psychiczne¹⁷. Do zewnętrznych zagrożeń należą te, których źródłami są: konflikty zbrojne (wojny) lub

¹⁷ B. Hołyst: *Wiktymologia*, Warszawa 1997, s. 72

niezbrojne jak zmasowana i zorganizowana przestępczość, terroryzm. Również do zagrożeń zewnętrznych należy przyroda (powodzie, trzęsienia ziemi, susze, śnieżyce itd.), wytwory ludzkiej cywilizacji, inny człowiek lub ludzie.

Rys. 3. Rodzaje zagrożeń okresu pokoju ze względu na źródło powstania.

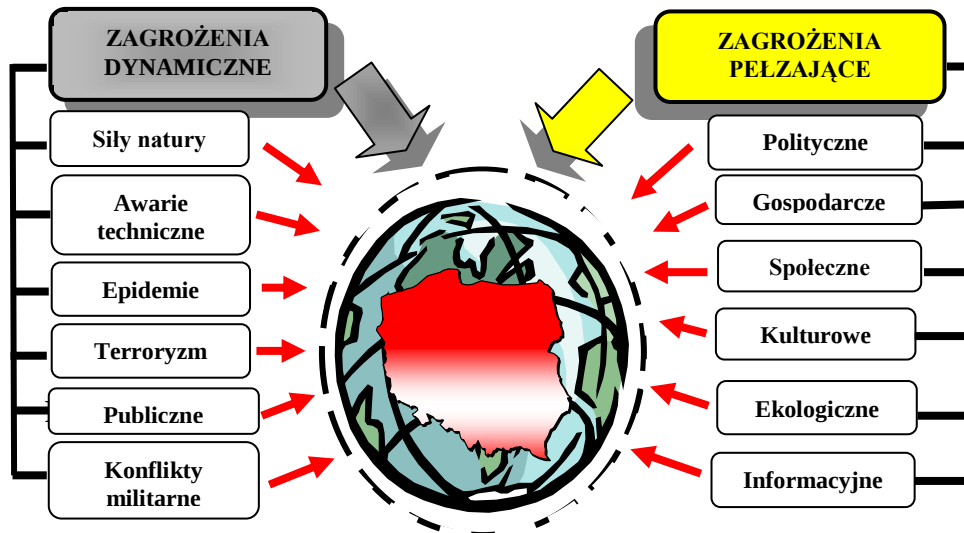
Źródło: Opracowanie własne

Do zagrożeń zewnętrznych należą także zagrożenia ekonomiczne i społeczne, tj. „bezrobocie, niedostatek i ubóstwo, degradacja ekonomiczna i socjalna jednostek, rodzin, grup zawodowych i społeczności

lokalnych, kryzys edukacji, nauki, zdrowia, mieszkalnictwa, środowiska naturalnego”¹⁸.

Podziału zagrożeń możemy dokonać również ze względu na kryterium prawdopodobieństwa ich wystąpienia. Tutaj możemy wymienić zagrożenia potencjalne, rzeczywiste, bliskie (bezpośrednie).

Inny podział zagrożeń, jaki można dokonać, który wynika ze względu na dynamikę ich rozwoju, to zagrożenia dynamiczne „twarde” i pelzające „miękkie” (rys. 4).

Rys. 4. Podział zagrożeń na dynamiczne i pelzające.
Źródło: Opracowano na podstawie literatury przedmiotu.

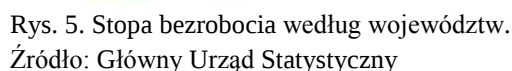
Kolejnym przykładem podziału zagrożeń jest ich podział ze względu na zagrożenia pierwotne i wtórne. Musimy zdawać sobie sprawę z tego, że każde zagrożenie rodzi skutki wtórne, które są znacznie groźniejsze niż pierwotne i mogą być przesłanką dla kolejnych zdarzeń. Dla przykładu, pierwotnym zagrożeniem naturalnym jest powódź, natomiast głód, masowe zgony, epidemie są zagrożeniem wtórnym, które wynikają ze skutków powodzi.

Przedstawiony podział zagrożeń nie jest podziałem ostatecznym, lecz podziałem otwartym. Wszystkie zagrożenia mogą się wzajemnie uzupełniać

¹⁸*Ibidem*, s. 73-75

W Polsce bardzo poważnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa państwa i obywateli jest bezrobocie, z którym mamy do czynienia po 1989 roku, kiedy w naszej gospodarce nastąpiła transformacja społeczno-ekonomiczna.

Stopa bezrobocia według województw
Stan w końcu kwietnia 2013 r.

¹⁹ Jednak należy zauważyć, że w miesiącach letnich bezrobocie spada, gdyż znaczna grupa bezrobotnych podejmuje pracę w Polsce lub za granicą na „czarno” przy zbiorach truskawek, winogron oraz w gospodarstwach rolnych i ogrodnictwach.

pracy często zmusza człowieka do poszukiwania innych źródeł w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Człowiek, w trakcie desperacji, chwyta się wszystkiego, nawet najgorszego i nie waha się przed popełnianiem przestępstw.

Zagrożenia militarne wiążą się z użyciem lub groźbą użycia sił zbrojnych przez jedną lub drugą stronę konfliktu danego państwa. Są one jednymi z najgroźniejszych zagrożeń dla państwa, społeczeństwa i każdego obywatela, gdyż zazwyczaj związane są z utratą suwerenności, bytu, kultury, bezpieczeństwa socjalnego itp. Do chwili przemian ustrojowych naszego państwa i narodowi oraz światu groził w każdej chwili konflikt militarny ze strony zachodu, szczególnie ze strony NATO z użyciem broni jądrowej. Po wstąpieniu Polski do Paktu Północnoatlantyckiego uległy zmianie zagrożenia militarne dla naszego państwa. Przyszły przeciwnik uległ zmianie. Zagrożenie militarne zostało przesunięte z zachodu na wschód w rejon byłego Układu Warszawskiego²⁰ (Rosja, Białoruś), którego uczestnikiem była Polska do czasu przemian ustrojowych.

Dzisiaj NATO to nasz sojusznik, który wspiera nas we wszelkich działaniach na niwie militarnej i w każdej chwili jest gotowy udzielić pomocy militarnej Polsce, w myśl art. 5 Traktatu waszyngtońskiego jeden za wszystkich wszyscy za jednego. Musimy zdawać sobie sprawę, że zagrożenia militarne były, są i będą, o tym bezwzględnie decyduje sytuacja polityczna.

Obecnie należy rozpatrywać zagrożenia militarne jako wojnę powszechną, jako konflikt lokalny, konflikt wywołany w strefie bezpieczeństwa NATO i poza strefą bezpieczeństwa NATO²¹.

Wojna powszechna może być rozpatrywana jako:

- konflikt lokalny np. przygraniczny konflikt zbrojny z udziałem jednego członka NATO lub agresja rakietowo-lotnicza o charakterze terrorystycznym na jedno lub kilka państw NATO, w tym Polski;

²⁰ Układ Warszawski powstał w 1955 roku w Warszawie w odpowiedzi na powstanie NATO. Zrzeszał on państwa bloku komunistycznego pod egidą byłego ZSRR. Do układu tego nie należała była Jugosławia i Chińska Republika Ludowa.

²¹ B. Balcerowicz: *Zagrożenia kryzysowe i wojenne Polski w świetle jej członkostwa w NATO*, „Myśl wojskowa”, nr 4/2000, s. 20-23

- agresja w sferze bezpieczeństwa (obszarze) państw NATO jako kryzys społeczno-polityczny w jednym z członków sojuszu lub operacja antyterrorystyczna, wynikająca z zagrożenia jednego z członków NATO z zewnątrz, w tym Polski.

Konflikt wywołany poza strefą bezpieczeństwa NATO to:

- wojny domowe w innych państwach;
- napięcia między państwami grożące wybuchem konfliktu;
- udział w misjach przywracania porządku po wygaśnięciu konfliktu;
- załamanie się władzy politycznej w państwie i eskalacja żądań grup nacisku, w wyniku której dochodzi do nadmiernych cierpień ludności;
- sytuacja zagrożenia katastrofą nuklearną wywołaną środkami wojskowymi jak i katastrofą ekologiczną i awariami elektrowni jądrowych oraz katastrofami ekologicznymi;
- ochrona morskich, lądowych i powietrznych szlaków komunikacyjnych;
- zagrożenia licznych grup obywateli państwa, znajdujących się poza granicami;
- usypianie czujności społecznej, dotyczące zagrożeń zewnętrznych – szczególnie militarnych²².

Teza jaką często wysuwali politycy jest błędna, że wstępując do NATO, już zapewniliśmy sobie bezpieczeństwo, a własne siły zbrojne należy zmniejszać, gdyż jest to drogi segment, za który trzeba „słono” płacić. Państwo, które posiada słabe i mało liczebne siły zbrojne nie liczy się na arenie międzynarodowej, jest tak zwanym „*karłem politycznym*”. Chyba to jest oczywiste, że państwo silne wojskowo odnosi korzyści nie tylko w sferze bezpieczeństwa, ale również w innych dziedzinach, gdyż siła daje stabilizację wewnętrzną oraz poczucie wsparcia w działalności międzynarodowej. Przed najazdem z zewnątrz nikt nas nie obroni, jeżeli sami się nie obronimy, „*Naród winien jest Sobie Samemu Obronę*”²³. W historii ten element już przerabialiśmy, a dokładnie w czasie wybuchu drugiej wojny światowej. Gwarancje jakie dano nam w tamtym czasie przez Francję

²² *Ibidem*, s. 22

²³ *Konstytucja 3 Maja 1791 r.* Faksymile rękopisu, Ossolineum, Wrocław 1991

i Anglię, że nigdy Polski nie pozostawią samej, spełzły na niczym. Pomocy militarnej do dnia dzisiejszego od tych państw nie otrzymaliśmy.

Zagrożenia polityczne, których przyczynami mogą być czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, a mianowicie:

- wzrastająca pauperyzacja społeczeństwa związana z negatywnymi działaniami elit politycznych;
- antagonizowanie społeczeństwa i służb powołanych do zapewnienia porządku i bezpieczeństwa wewnętrznego, a w szczególności takie jak: administracja publiczna, policja, sądy, prokuratura i siły zbrojne;
- fałszerstwa wyborcze;
- korupcja i przenikanie grup przestępczych do władz;
- wąsko pojmowana i uboga promocja działań zapewniających bezpieczeństwo obywatela w mass-mediach;
- nieprzestrzeganie umów i prawa międzynarodowego;
- niedopuszczanie Polski metodami politycznymi do osiągnięć naukowych świata poprzez jej izolację;
- usypianie czujności społecznej dotyczącej zagrożeń zewnętrznych, szczególnie militarnych.

Zagrożenia ekonomiczne, których przyczynami mogą być:

- niskie tempo rozwoju gospodarczego;
- wzrost kosztów utrzymania rodziny;
- wzrost bezrobocia w państwie;
- nieuzasadnione bogacenie się bardzo małej grupy społeczeństwa i ubożenie większości społeczeństwa;
- terroryzm ekonomiczny i społeczny, np. w supermarketach nagminne łamanie kodeksu pracy;
- utrata części praw nabytych w dobrej wierze przez grupy społeczne, np. pielęgniarki, nauczyciele;
- zmniejszenie nakładów na badania naukowe i programy społeczne poprawiające stan bezpieczeństwa państwa i obywatela.

Zagrożenia prawne, których źródeł należy doszukiwać się w:

- łagodnym prawie dla morderców, bandytów, malwersantów finansowych, złodziei mienia prywatnego i państwowego – tzw. łagodne prawo dla przekraczających granicę prawa;

- szybkiej dezaktualizacji przepisów prawa w stosunku do nowej rzeczywistości gospodarczej i społecznej, gdyż w obecnych warunkach jest ono mało skuteczne i nie przystaje do realiów;
- braku jasnych i czytelnych ustaw oraz przepisów wykonawczych o stanach wyjątkowym i wojennym, mających decydujące znaczenie i wpływ na bezpieczeństwo obywatela w warunkach ekstremalnych, zmiana (dostosowanie) ustaw o policji, PSP, o powszechnym obowiązku obrony RP do przyszłych zagrożeń kryzysowych.

Do dnia dzisiejszego nie ma wyznaczonego Naczelnego dowódcy Sił Zbrojnych na czas wojny. Naczelnym dowódcą powinien już być w czasie pokoju wyznaczony i powinien solidnie przygotowywać się do tej funkcji. Przeprowadzać ćwiczenia aplikacyjne z podległym mu sztabem i siłami zbrojnymi.

Zagrożenia psychospołeczne, których źródłem powstania mogą być zagrożenia widziane jako:

- brak poczucia wartości zagrożenia bytu narodu, a szczególnie bezpieczeństwa obywatela zewnętrznego oraz wewnętrznego;
- narastanie w społeczeństwie i w rodzinie zjawisk patologii społecznej, takich jak: alkoholizm, narkomania, chuligaństwo, molestowanie seksualne;
- obniżenie poziomu zdrowotności społeczeństwa, szczególnie młodzieży;
- zmniejszenie roli zadań wychowawczo-edukacyjnych na niekorzyść działań edukacyjnych z powodu szczupłości budżetu na oświatę;
- obniżenie się stopy przyrostu naturalnego społeczeństwa w państwie (od 1989 roku nastąpił spadek przyrostu naturalnego o 30% i waha się obecnie w granicach zera)²⁴.

Zagrożenia publiczne, których przyczynami powstania mogą być:

- wzrost niekorzystnych zjawisk z pauperyzacją społeczną i patologią, takich jak: kradzieże, wymuszenia, zabójstwa, przemyt narkotyków, alkoholu, papierosów, kradzieże samochodów;

²⁴ Podjęte decyzje przez rząd polski w sierpniu 2014 r. odnośnie polityki prorodzinnej zwiększając dochody na trzecie i kolejne dziecko w rodzinie powinno przyczynić się do znacznego wzrostu przyrostu naturalnego naszego społeczeństwa.

- narastająca fala przemocy i patologii społecznej, zwłaszcza wśród młodzieży (napady, rozboje, zabójstwa, narkotyki, alkoholizm);
- niski poziom współpracy ogniów państwa tj. administracji publicznej (policji i wojska), szkół, uczelni i organizacji społecznych, sądów w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i indywidualnego obywatela;
- wzrastające wskaźniki przestępstw pospolitych, szczególnie o charakterze gospodarczym, wręcz mafijnym i odnotowanie w ostatnich latach takich przestępstw, jak: fałszerstwo dokumentów (m.in. dowodów osobistych, praw jazdy, dowodów rejestracyjnych, dyplomów ukończenia szkół i uczelni, środków płatniczych krajowych i zagranicznych, kart kredytowych);
- wzrost liczby wypadków drogowych, szczególnie po spożyciu alkoholu;
- gwałtowny wzrost przestępczości mafijnej zajmującej się produkcją i handlem narkotyków, papierosów, alkoholu, kradzieżami luksusowych samochodów, wymuszeniami haraczów, prostytutką i сутenerstwem, handlem bronią, materiałami promieniotwórczymi, dziełami sztuki, nieruchomościami oraz dalsze rozszerzanie działalności w kierunkach, które stały się dochodowe, takie jak: produkcja i dystrybucja kaset video, magnetofonowych, kompaktów z muzyką i programami komputerowymi;
- terroryzm wewnętrzny i międzynarodowy.

Zagrożenia ekologiczne, których przyczynami powstania mogą być:

- pożary (lasów, obiektów przemysłowych i mieszkalnych);
- skażenia promieniotwórcze;
- skażenia Toksycznymi Środkami Przemysłowymi (TSP) oraz Niebezpiecznymi Substancjami Chemicznymi (NSCh) w wyniku katastrofy i awarii;
- cywilizacje (wzrost motoryzacji, przekroczenie dawek substancji trujących w powietrzu, wodzie i glebie, zagrożenia biologiczne);
- naruszenie stosunków wodnych w środowisku (odwracanie biegu rzek, wycinanie lasów);